

leváci a leváctví – část č. 30

levák na zahradě

aneb

jak jsou leváci schopni zvládat běžná řemesla a práce

Levák na zahradě

název školy: Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb,
Komenského 3, Litoměřice

autor: Mgr. Ivo Vodička

anotace: výukový materiál vysvětluje, jaké pracovní činnosti při práci v zemědělství a na zahradě levák zvládá a jaké požadavky na něj můžeme klást ve srovnání s praváky

klíčová slova: pracovní pomůcky pro leváky, míra příučení leváků na pravostranné nástroje

cílová skupina: žáci středních pedagogických škol, učitelé mateřských a základních škol

- ▶ **Vývoj nástrojů z hlediska laterality**
- ▶ **Zemědělské a zahradnické nářadí**
  - ▶ **Zahradnické mechanizmy**
- ▶ **Pomůcky na zahradu pro leváky**
  - ▶ **Jak pracovat s leváky?**

Vývoj nástrojů z hlediska laterality

- ▶ současné zahradnické nářadí vychází svou konstrukcí z nástrojů, které lidstvo používalo už od nejstarších dob
- ▶ vzhledem k jednoduché konstrukci, která umožňovala jejich domácí výrobu, není toto nářadí až na výjimky orientováno pro práci jen jednou rukou
- ▶ laterálně nevyhraněné je například toto zemědělské a zahradnické nářadí: kladivo, sekyra, kopáč, rýč, lopata, krumpáč, hrábě, motyka a další
- ▶ laterálně vyhraněné jsou srpy a kosy, které využívají kyvného pohybu za vedoucí rukou, zahradnické nůžky, některé typy okopávacích motyk a sadařské nože
- ▶ ▶ ▶ při výrobě nářadí dnes jsou využívány poznatky ergonomie a z bezpečnosti práce; kovy a dřevo na výrobu nástrojů jsou nahrazovány plasty.

Archeologické vykopávky a rekonstrukce neolitického zemědělského nářadí.

Zemědělské a zahradnické nářadí

Drobnější nářadí na práci v záhonech a skalkách je stranově neutrální, a tak je použitelné leváky i praváky bez omezení.

Různé typy motyk jsou většinou stranově neutrální, tedy vhodné pro praváky i leváky. Na obrázku motyka srdcovka.

Rýč, lopata, hrábě a další zemědělské nástroje jsou osově souměrné, takže leváci s nimi nemají žádné problémy. Tyto jednoduché nástroje pocházejí svou konstrukcí z hloubi pravěku, kdy lateralita zřejmě nehrála tak velkou úlohu jako dnes. 9

Moderní podoba hrábí: dnes se vyrábí řada univerzálních i přísně účelových hrábí - velmi často v kombinaci kov/plast. Stejně hrábě může používat pravák i levák.

Zahradnické nůžky, tzv. na růže, se vyrábějí pro praváky, ale ve specializovaných obchodech lze zakoupit i variantu pro leváky. Této možnosti však využívají běžní leváci jen velmi málo, protože to souvisí s tím, jak stříhají běžnými kancelářskými nůžkami.

Různé kleště pro řemesla jsou konstruovány na stejné bázi jako nůžky. Většinu z nich mohou leváci používat, protože jsou v zásadě oboustranné.

Srp a kosa jsou vždy orientovány na jednu pracovní stranu. V minulosti, kdy se vyráběly na vesnicích, si leváci nechávali dělat levostranné srpy a někdy i kosa. Dnes se srp i kosa pro leváky dá ve specializovaných obchodě zakoupit také.

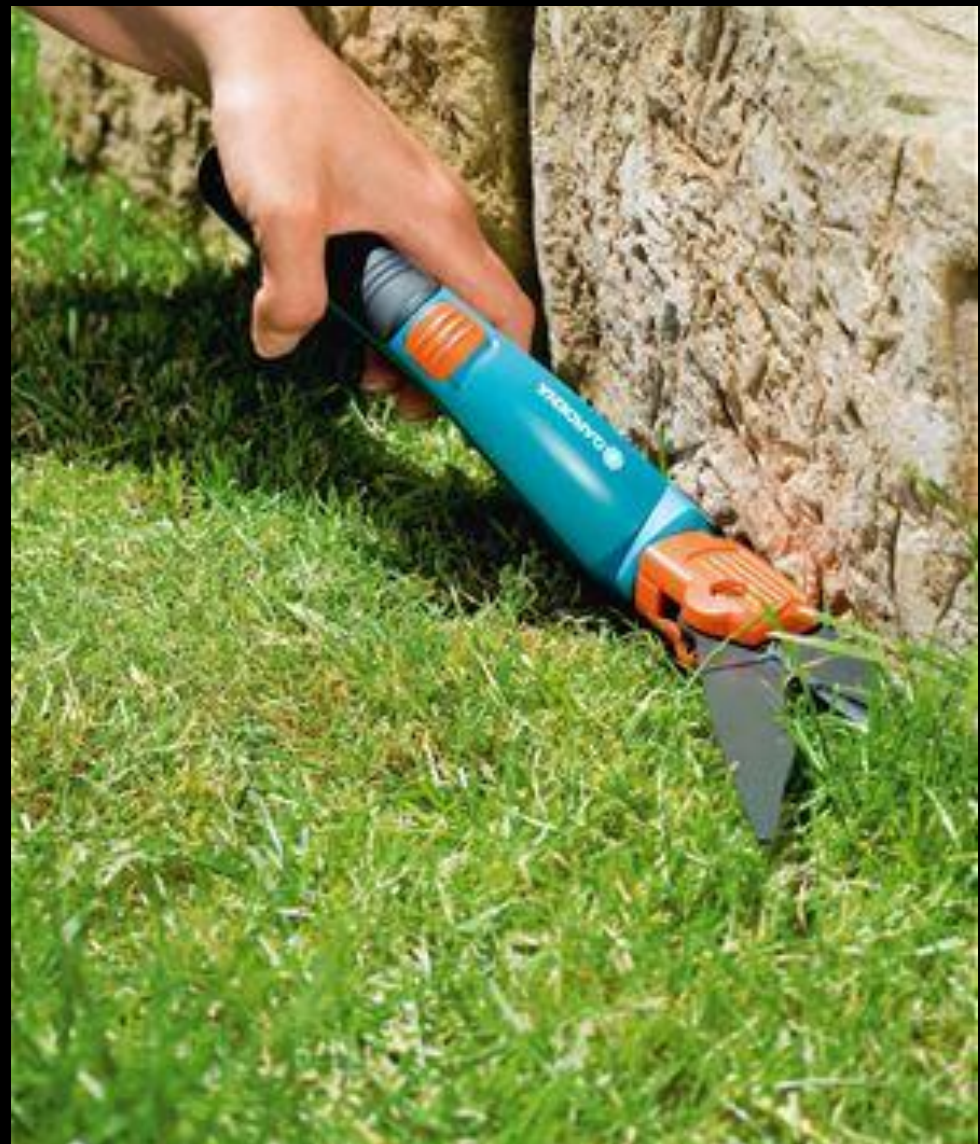
Dnešní stavební kolečko i různé vozíky jsou stranově neutrální.

Zahradnické mechanizmy

Ruční mechanické zahradní nůžky Gardena Comfort na trávu jsou otočné - po otočení stříhací hlavy je jimi možno stříhat levou i pravou rukou. Toto řešení je elegantní, ale efekt pro leváky je zřejmě přidružený - výrobce myslel především na praváky, aby si při obstřihování obrubníků neodřeli klouby. Ve stejné výhodě je ale i levák.

Použití zahradnických nůžek Gardena Comfort levou a pravou rukou.

Elektrická zahradní drtička větví a listí má tradičně vypínač na pravé straně.

Pro leváka to není žádné velké neštěstí, ale v případě nutnosti rychlého vypnutí musí intuitivně jít levou rukou nepřírozeným pohybem přes střed těla ven.

Elektrická řetětová pila v rukou praváka je řešena tak, aby pravák mohl být nakročěn při práci levou nohou a řezal na pravé straně těla. Tomu je přizpůsobena celá konstrukce.

Pokud by pilu uchopil levák, vypadalo by to právě takhle - že řezání tímto způsobem je téměř nemožné, a hlavně nebezpečné, je nadmíru jasné.

Pracovní postoj při držení řetězové pily pravákem.

**Nesprávné držení elektrické pily levákem: lepší ani nezkoušet!
Varianta řetězové pily pro leváky se zatím nevyrábí.**

Práce s křovinořezem - ovládací prvky jsou umístěny v madle pravé ruky. Výrobce však počítá s tím, že levák může madlo rozšroubovat a přemístit na opačnou stranu.

Nůžky na živý plot poháněné spalovacím motorem - rozmístění ovládacích prvků je osově souměrné a vyhovuje tak pravákům i levákům současně.

Nůžky na živý plot mají ovládací prvky rozmístěny v ose, aby bylo možno využívat obou úchopů.

Pro vyšší bezpečnost při práci je možno spustit motorovou sekačku na trávu pouze současným stlačením „plynu“ pohyblivým rámem a zařazením rychlosti ruční pákou. Protože stroj je veden pravou rukou, páka je ovládána rukou levou. Leváci mají možnost přemístit řadicí páku na pravou stranu.

Vertikulátor odstraňuje mech, travní plst' a plevel a zásadně tak zvyšuje schopnost trávníku přijímat vzduch, vodu a živiny. Na přístroji vpravo je rozmístění ovládacích prvků výhodné spíše pro leváka, ale výrobce však toto uspořádání nabízí v základní variantě. Nelze se tak ubránit otázce, jestli všichni výrobci situaci při ovládání přístroje skutečně důkladně promýšlejí.

Ovládací páky mulčovače pro obsluhu pravákem - u tohoto mnohem složitějšího mechanismu se ovládací prvky přemísťovat už nedají.

Akumulátorové nůžky jsou tvarovány osově souměrně tak, aby ovládací prvky byly dostupné levákům i pravákům.

Tlakový zahradní postřikovač Gardena Comfort je tvarován tak, že jej lze přehozením závěsných popruhů nosit na zádech tak, aby se dal ovládat levou, nebo pravou rukou.

Pomůcky na zahradu pro leváky

- ▶ nůžky na růže
- ▶ srpy a kosy
- ▶ univerzální pracovní nůžky a lámací nože (pro stříhání a oddělování provázků, krycích fólií a dalších materiálů, které se používají kolem domu a na zahradě)
- ▶ specializované sadařské nože
- ▶ ▶ ▶ potěšitelné je, že výrobci dnes většinou promýšlejí taková konstrukční řešení, která jsou výhodná pro praváky i leváky současně. Obě skupiny mohou při práci v terénu podle potřeby pracovat z obou stran nebo oběma rukama.

Srp pro levou ruku.

Left handed blade

Různě dlouhé a tvarované kosy pro leváky vyžadují i speciální levostranné kosiště. Při kolektivním sekání obilí nebo trávy se však ženci praváci otáčejí jinam a také postupují jiným směrem než leváci. Společná práce leváků a praváků při kosení není možná.

Ulamovací nůž pro leváky na řezání kartónů, fólií a dalších materiálů - někdy při práci potěší i jen šikovní malíčkost.

Univerzální hobby nůžky pro leváky na práci kolem domu a na zahradě. Největší sortiment zahradního nářadí a pomůcek pro leváky na našem trhu nabízejí firmy Fiskars a Gardena.

Obě firmy se snaží vyrábět i výrobky, které se jednoduchým způsobem dají převést z pravostranné na levostrannou variantu.

Převodové jednočepelové zahradní nůžky Fiskars nůžky mají zdvojený spodní nůž a pojistky z obou stran - jsou tedy laterálně univerzální.

Je potěšitelné, že někteří výrobci při vývoji svých produktů přemýšlejí - laterální univerzálnost je výhodná pro praváky i leváky, v obtížných pracovních situacích mohou podle potřeby použít jednu i druhou ruku.

Zahradnické nůžky pro leváky: klasické nůžky na růže a univerzální nůžky na stříhání bylin.

U různých pákových nůžek na větve se díky mechanickému převodu ztrácí efekt křížení nožů jako u nůžek univerzálních a zahradnických - rozdíl mezi užíváním pravákem nebo levák se tak stírá.

Převodové jednočepelové zahradní nůžky Fiskars P91 vhodné pro práci levou i pravou rukou.

Na fotografii je stáčecí metr v ruce praváka - čísla jsou orientována tak, aby při zaháknutí a vytažení metru pravou rukou se dala číst pohledově. Řemeslníkům levákům se vyplatí koupit obrácený metr pro leváky - ušetří si s ním zlobení při práci.

Řezbářský nůž, tzv. háček, ručně vyráběný na zakázku určitě potěší všechny kutily, stejně jako levostranný roubovací nůž a zahradnická žabka.

Jak pracovat s leváky?

- ▶ leváci jsou schopni se naučit zacházet s většinou nářadí a přístrojů pro praváky stejně jako praváci
- ▶ užívání některého nářadí je však obtížnější a jeho zvládnutí trvá déle - stranově neutrální nářadí přináší laterálně smíšené rovině větší komfort
- ▶ pokud se věnujeme práci na zahradě dlouhodobě, vyplatí se nám zvolit levoustrannou variantu nářadí a převést mechanismy na ruku levou
- ▶ při nácviku prací s leváky dbáme na vyšší bezpečnost zejména s rotujícími a řeznými mechanismy
- ▶ ▶ ▶ nesmíme zapomenout, že levákovy přirozené pohyby při práci směřují jinak, že potřebuje pracovní místo na opačné straně než pravák a že koordinovaná stejná práce ve skupině je velmi obtížná, protože leváci a praváci postupují jiným směrem

Použitá literatura a informační zdroje:

5. http://wiki.rvp.cz/Kabinet/Obrazky/Historie/Prav%C4%9Bk/Experiment%C3%A1ln%C3%AD_archeologie;
<http://encyklopedienabytku.rysanek.cz/?p=7>
7. - 9. vlastní fotografie
10. <http://www.danesi-shop.cz/hrabe-14-hrotu-fiskars-135511/d-71335/>
<http://fm.charita.cz/mante/>
11. - 14. vlastní fotografie
16. <http://www.rucni-naradi.cz/gardena-nuzky-na-travu-otocne-comfort>
17. <http://www.rucni-naradi.cz/gardena-nuzky-na-travu-otocne-comfort>;
<http://www.gardena.com/cz/lawn-care/mechanical-grass-shears/nuzky-na-travu-comfort/>
18. - 22. vlastní fotografie
23. <http://www.kerka.cz/krovinorezy/honda>
24. - 25. <http://www.kerka.cz/nuzky-na-zivy-plot>
26. <http://www.kerka.cz/sekacky>
27. <http://www.kerka.cz/vertikutatory>
28. <http://www.kerka.cz/mulcovace>
29. <http://mojegardena.cz/nuzky-na-travu-gardena/gardena-akumulatorove-nuzky-na-travu-comfortcut-zahradni-nuzky-gardena-comfort-zdarma.html>; <http://www.rucni-naradi.cz/gardena-postrikovac-na-zada-12l>
31. <http://life.ihned.cz/c1-52428760-jak-se-zije-levakum-a-proc-je-jejich-pravou-rukou-leva>
32. www.scythesupply.com/blades.htm; http://scythesupply.com/gallery/pages/arabic_lefties.htm

Použitá literatura a informační zdroje:

33. <http://www.rajapack.cz/skladovani-manipulace/vybaveni-provozu.html>
34. <http://www.danesi-shop.cz/nuzky-univerzalni-pro-levaky-18-cm-fiskars-111075/d-71282/>;
http://www.peta-uk.com/acatalog/Children_Long_Loop_Scissors.html
35. <http://www.spirea.no/2013/03/19/test-av-beskjaeringssakser/>
36. <http://abecedazahrady.dama.cz/clanek/tip-redakce-i-ryze-prakticky-darek-ma-potesit>;
<http://www.chatar-chalupar.cz/naradi-pro-levaky>
37. <http://www.chatar-chalupar.cz/odstranujeme-silne-vetve>
38. <http://www.fiskars.ee/Aed-ja-ouehooldus/Tooted/Oksad-ja-lilled/Oksakaarid/111510-Alasiga-hammasulekandega-oksakaarid-keskmised>
39. vlastní fotografie a <http://shop2.prolevaky.cz/scripts/podrobnosti.php?IDZ=578>
40. <http://www.fler.cz/zbozi/rezbarsky-nuz-tzv-hacek-2964415>; <http://life.ihned.cz/c1-52428760-jak-se-zije-levakum-a-proc-je-jejich-pravou-rukou-leva>; <http://www.ukopretinky.cz/nuz-zahradni-zabka-pro-levaky-3350-l/>

Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008

Objasňuje podstatu grafomotoriky levorukého psaní, popisuje základní přístupy leváků k psaní a nově zdůvodňuje nejvýhodnější způsob psaní pro leváky a používání pomůcek pro leváky doma, v mateřské a základní škole.

Učitelům, rodičům a samotným levákům poskytuje praktické rady o psacích a kreslicích prostředcích pro leváky a o jejich použití doma a v mateřské a základní škole. Na základě rozboru písma ve vztahu tahu a tlaku při psaní vysvětluje, proč většina leváků píše jinak, než je doporučeno školní metodikou. Obsahuje vyobrazení způsobů psaní leváků, ukázky rukopisů a fotografie.

Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb, Komenského 3, Litoměřice

ivo.vodicka@seznam.cz
www.levactvi.cz